Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Факультет іноземної філології
Кафедра східних мов
Факультет історії і права
Кафедра всесвітньої історії

До 80-річчя від дня присвоєння
університету імені Г. С. Сковороди

СХОДОЗНАВСТВО. АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали доповідей
VI Міжнародної науково-методичної конференції
28 березня 2025 р.
Частина II

Харків – 2025

УДК 81’243
С91

Відповідальні за випуск:
Н.В. Руда – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С. Сковороди;
Л.М. Ямпольська – кандидат історичних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри всесвітньої історії ХНПУ імені Г.С. Сковороди;
К.Є. Жукова – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Рекомендовано редакційно-видавничою радою Харківського-національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
протокол № 4 від 16.04.2025 р.

Сходознавство. Актуальність та перспективи: Матеріали доповідей VI Міжнародної науково-методичної конференції, 28 березня 2025 р. В 2-х ч. Ч. ІІ. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2025. 225 с.

До збірника увійшли матеріали доповідей VI Міжнародної науково-методичної конференції «Сходознавство. Актуальність та перспективи», присвячені проблемам східної філології, освіти та виховання, методики навчання сходознавчих дисциплін, перекладу, міжкультурної комунікації, літературознавства, історії, економіки, політики, соціуму країн Сходу. Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних та історичних спеціальностей.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2025

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ СХОДУ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

BABAYEVA Elnura Vagif gizi
«AL-MUJAM FI MA´AYIR ASH´AR AL-´AJAM» BY SHAMSADDIN GEYS RAZI AS A VALUABLE SOURCE ON THE HISTORY OF ´ARUZ STUDİES 9

BONDARENKO Kyrylo, YAMPOLSKA Larysa
PUBLIC OPINION AND ANTI-WAR MOVEMENTS IN THE USA UNDER THE INFLUENCE OF THE VIETNAM WAR (1964-1975) 11

KIRVALIDZE Mariami
KAKUTSA CHOLOKASHVILI – THE PRIDE OF THE GEORGIAN PEOPLE 16

KUKHALASHVILI Marine, KAKABADZE Mariam
FOREIGN TERMS AND THEIR IMPACT ON SOCIETY 19

LEGASHVILI Anna, NADIBAIDZE Tamar
THE COLONIAL ERA OF ENGLAND 24

MOSIASHVILI Alexander, AKHALKATSISHVILI Maya
IRANIAN INFLUENCES IN THE KINGDOM OF KARTLI DURING THE 1630s–1650s (RUSTOM KHAN) 28

SABANADZE Irakli, GAVASHELISHVILI Tamar, SHASHIASHVILI Ani, KORTIEV Natia, PAPUNASHVILI Lika, DUSHMANASHVILI Giorgi
COLONIAL STAGES OF RUSSIAN TSARISM 31

TABATADZE Medea
WEAK STATES IN THE GLOBAL CONTEXT: DISINTEGRATION PROCESSES AND THEIR CONSEQUENCES 35

YAMPOLSKA Larysa, ABDULQADER Ardalan Lateef
THE REPUBLIC OF MAHABAD: A POST-WAR PROJECT OF KURDISH AUTONOMY IN IRAN 39

ГОРДІЄНКО Галина
СУРАЯ ФАРОКХІ ПРО ЖІНОЦТВО В ОСМАНСЬКІЙ ІМПЕРІЇ ЕПОХИ ПІДНЕСЕННЯ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД 42

ГОРДІЄНКО В'ячеслав
«НЕВІЛЬНИЦЬКА СИСТЕМА» В ОСМАНСЬКІЙ ІМПЕРІЇ 45

ДЕГТЯРЬОВ Вадим
ДУГЛАС МАКАРТУР І ПОВОЄННА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯПОНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА (1945-1951 рр.) 48

ДЬЯКОВА Олена
СПОГАДИ НАТАЛІ ПОЛОНСЬКОЇ-ВАСИЛЕНКО ПРО АГАНТАГЕЛА КРИМСЬКОГО 50

КОРІНЬКО Максим
ЯПОНСЬКЕ «ЕКОНОМІЧНЕ ДИВО»: ОСНОВНІ ФАКТОРИ ТА СТРАТЕГІЇ ЗРОСТАННЯ 54

КОРОВАЄНКО Поліна
ТЕРАКТИ АЛЬ-КАЇДИ: СУСПІЛЬНИЙ РЕЗОНАНС І ГЕОПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ 56

КОШОВИЙ Сергій
IN MEMORIAM. ЗГАДУЮЧИ МАЙКЛА ЛЬОВЕ 59

КУПЧИК Олег
ЗВ'ЯЗКИ КДУ ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА ІЗ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ Й НАУКОВИМИ УСТАНОВАМИ ІНДІЇ (КІНЕЦЬ 1950-х – 1960-ті РОКИ) 62

ЛЕГКОШКУР Ольга
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІСТОРІЇ ТА ІДЕОЛОГІЇ ТАЇЛАНДУ З МУАЙ-ТАЙ 65

НОВІКОВ Іван
РОБІТНИЧА ПАРТІЯ КУРДИСТАНУ В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ 68

ОЛІЙНИК Олександр, ОЛІЙНИК Юлія
КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА І СВОБОДИ В ЙОРДАНІЇ: МІЖ ТЕОРІЄЮ ТА ПРАКТИКОЮ (НА ПРИКЛАДІ КОНСТИТУЦІЇ 1952 РОКУ) 71

ОМЕЛЯНЕНКО Антон, ЯМПОЛЬСЬКА Лариса
«ЗЕЛЕНА КНИГА» ТА «ТРЕТЯ СВІТОВА ТЕОРІЯ» М. КАДДАФІ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛІВІЙСЬКОЇ ДЖАМАХІРІЇ 74

ПИЛИПЧУК Ярослав
ПЕРСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ XI – XIV ст. 78

ПОТУЛЬНИЦЬКИЙ Володимир
КУРСИ ЛЕКЦІЙ ОМЕЛЯНА ПРІЦАКА З ІСТОРІЇ ОСМАНСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ТА КРИМСЬКОГО ХАНАТУ, ПРОЧИТАНІ У ГАРВАРДСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ У 1970-1980-х рр. ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ІСТОРІЇ КРАЇН СХОДУ 83

VIII ст.) має є випадковим, бо тут йдеться не про узус, а про окремий поховальний обряд; повідомлення Вей-цзе описує загальний звичай населення.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Rapp, A. (1965). Die Religion und Sitte der Perser und übringen Iranier nach den griechischen und römischen Quellen. *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft, XIX*.
2. Rapp, A. (1966). Die Religion und Sitte der Perser und übringen Iranier nach den griechischen und römischen Quellen. *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft, XIX*.
3. Kingsmill, Th. (1902). The Marriage and Burial Ceremonies of the Old Persians. *Athenaeum,* 96.
4. Tiele, K.P. (1903). Kompendium der Religiongeschichte, deutsche Auflage. Breslau.

ПОЛІТИКА САМОІЗОЛЯЦІЇ КОРОЛІВСТВА ЧОСОН

Зінаїда СВЯЩЕНКО, Олена СКРИПНИК
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Україна

У період Нового часу деякі країни Далекого Сходу проводили політику самоізоляції, прагнучи обмежити контакти із зовнішнім світом. Із XVII ст. корейська держава Чосон також дотримувалася цієї політики, значно обмеживши зовнішні зв'язки та торгівлю. Унаслідок цього вона надовго закріпила за собою назви «країна-відлюдник», «заборонена країна» та «самітницьке королівство».

Причинами того, що країна Чосон вдалась до ізоляції від зовнішнього світу були: по-перше, японське вторгнення наприкінці XVI ст. під керівництвом Тойотомі Хідейосі, що призвело до страшного спустошення та до колосальних людських і матеріальних втрат; по-друге, вторгнення маньчжур у 1636 р., яке завершилось завоюванням Кореї та включенням її до складу Маньчжуро-Китайської імперії Цин (1, с. 162). Тому, після вторгнення з Японії та Маньчжурії Чосон ставав все більш ізоляціоністським. Її правителі прагнули обмежити контакти з іноземними державами. З цією метою населенню під страхом смерті заборонялося вступати в контакти з іноземцями; з побережжя виселили жителів і розставили там пости, які слідкували за тим, щоб до корейських берегів не підходили іноземні кораблі; на верфях не дозволялося будувати судна далекого плавання, рибалкам – відпливати далеко в море.

Корейцям було заборонено виїжджати за кордон, за винятком дипломатичних місій до Китаю чи Японії. Курс на ізоляцію Кореї не скасовував зовнішню торгівлю, а лише ставив її під жорсткий контроль влади (2). Головним торговим партнером Кореї залишався Китай. Відновлений при Цинах регулярний обмін посольствами був одночасно обміном великими купецькими караванами, які після прибуття в Пекін або Сеул декілька тижнів вели купівлю-продаж в спеціально відведених місцях. Поряд з цим в XVII ст. зародилася корейсько-китайська прикордонна торгівля. Китайці могли торгувати в кількох містах на кордоні з Кореєю, а саме на трьох ринках: два розташовувалися біля Ийджу, третій – біля м. Хверьон на Тумангані.

Також існувала торгівля з японськими купцями, яка була відновлена в 1609 р., і здійснювалась в обгородженому муром комплексі в Пусані. Спочатку сюди допускалося не більше 20 японських торгових суден в рік, в 1635 р. квоту збільшили до 23 (3).

Відомості про інші країни все ж таки потрапляли в Чосон, зокрема, вчені та чиновники в дипломатичних місіях зустрічалися з єзуїтами і почерпнули трохи знань про західну науку та релігію. Однак небагато корейців, здавалося, серйозно сприймали європейців як носіїв великої традиції, вважаючи їх радше «розумними варварами». Таким чином, корейці, впевнені й горді тим, що вони є оплотом ортодоксальних конфуціанських вчень, найпалкішими прихильниками істинного Шляху, жили в комфортній ізоляції (2).

Загалом, Корея, як і її сусіди Китай та Японія, під час ізоляції вступила в період стабільності та зростання, що характеризується розвитком обігу товарів і грошей та формуванням перших основ комерційного капіталу за панування переважно сільськогосподарської економіки. У XVIII ст. завдяки розвитку торгівлі в гаванях почали розвиватись порти, що сприяло пожвавленню морської торгівлі (1, с. 194).

Однак слід мати на увазі, що, на відміну від тогочасних Японії періоду Токугава та Цинського Китаю, пізній Чосон не вів торгівлі ремісничими товарами з європейцями, обмежившись регіональною торгівлею ресурсами (зокрема женьшенем) та імпортними товарами (частіше шовком) з Китаєм та Японією. Корейська порцеляна та чай, на відміну від аналогічних китайських товарів, не проникали на європейські ринки, а потік європейського срібла на Далекий Схід обходив Корею стороною.

Зрештою, корейське ремесло, порівняно з китайським, залишалося відносно відсталим: не тільки китайські предмети розкоші, але навіть і товари масового попиту Китаю активно захоплювали чосонський ринок, тоді як корейські продукти ремесла були фактично зовсім невідомі у Цинській імперії. Політика зачинених дверей правлячої конфуціанської аристократії

перетворила Чосон на один із найбільш промислово відсталих та бідних регіонів Далекого Сходу (4).

Важливу роль у політиці самоізоляції відігравала релігія. Попри обмежені контакти із зовнішнім світом, у XVIII ст. до Кореї проникло християнство, зокрема католицизм. Першим корейським християнином вважається Лі Синхун. Проте, згодом, католицизм буде розглядатись як загроза чинній владі, і як наслідок, розпочнеться гоніння на християн. Незважаючи на репресії з боку місцевої влади, до кінця XIX ст. християнська громада в Кореї налічувала вже близько 10 тис. осіб.

На початку XIX століття переслідування християнства переросли у загальне неприйняття правлячою елітою будь-яких західних впливів і відмову від радикальних змін. У першій половині XIX ст. королівська влада фактично загальмувала процеси модернізації, що розпочалися ще у XVII столітті, зробивши Корею значно слабшою порівняно з її сусідами – Японією та Китаєм. Поширення християнства ламало статус самоізоляції Кореї, а отже ставило під сумнів економічну та воєнно-політичну стабільність Чосону. У результаті країна виявилася нездатною протистояти зростаючому тиску західних держав, які мали значні колоніальні інтереси у Східній Азії (5).

У XIX ст. біля корейських берегів почали з'являтися британські, російські, французькі та американські судна. Корейська влада, використовуючи дипломатичні представництва в Китаї, активно стежила за трансформаціями, що відбувалися у Східній Азії. Офіційні особи Чосону із занепокоєнням спостерігали за ослабленням Китаю внаслідок Опіумної війни (1839-1842), примусовим відкриттям Японії для західних держав у 1854 р. (2).

У другій половині 60-х – на початку 70-х рр. XIX ст. розвинені капіталістичні держави вдалися до рішучих спроб проникнути в Корею, сподіваючись вийти на нові ринки для збуту своєї продукції. Корея опинилася на перехресті інтересів Японії, США, Росії, Англії, Франції, уряди яких намагалися отримати дозвіл на торгівлю в цій країні, однак завдяки жорсткій політиці Хинсон Тевонґуна (регента малолітнього короля Кочжона) Кореї деякий час вдавалося зберігати статус закритої країни (5).

Американські та французькі війська здійснювали спроби «відкрити» Чосон для зовнішнього світу, але зазнали поразки. Проте, через загрозу чергового застосування військової сили Кореї довелося піти на поступки великим державам. Корея не могла сподіватися на підтримку від Цинського Китаю, бо у цей час імперія Цин намагалася не загострювати конфлікту з розвинутими державами, оскільки не мала для цього достатніх економічних і військових ресурсів. У 1876 р. Японія першою з великих держав нав'язала Кореї нерівноправну угоду (Канхваський договір) про торгівлю, і саме ця дата вважається роком «відкриття» Кореї. У 1882 р. Корея погодилася

встановити дипломатичні стосунки з США, а дещо пізніше – з іншими державами (2).

Отже, політика самоізоляції корейської держави Чосон була спрямована на захист країни від іноземного поневолення. Будь-які стосунки з іншими державами були заборонені, а зовнішня торгівля велася лише з Китаєм та Японією, причому у незначних масштабах. Відкриття Кореї стало можливим через послаблення корейської монархії та загальну кризу феодальної системи в останній чверті XIX ст.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новий погляд на історію Кореї: Підручник (2010). Кім Чжонбе та ін.; за ред. Хо Сун Чьол; пер. з корейської Ю. А. Ковальчук. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 336 с.
2. Michael, J. Seth (2008). The World Encroaches on the Hermit Kingdom. *Asia in World History*. Vol. 13. URL: https://surl.li/bvklnl
3. Myengsoo, S. (2022). Changing Perceptions of the Qing Dynasty in the Late Joseon Dynasty and Chinese Style Architecture That Emerged in Joseon in the 18th Century. *Journal of Asian Architecture and Building Engineering*. Vol. 21, Issue 3. URL: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13467581.2021.1928504#abstract
4. Michael, J. Seth. (2019). A Concise History of Modern Korea. From the Late Nineteenth Century to the Present. Plymouth, UK: Rowman & Littlefield, 356 p.
5. Ковальчук, Ю. А. (2008). Виникнення та еволюція корейського релігійного руху тонхак. *Східний світ*, № 2, 128-134. URL: http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0000298586

РІДКІСНІ КНИГИ З ТЮРКОЛОГІЇ В КОЛЕКЦІЇ ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО ОМЕЛЯНА ПРІЦАКА ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ І ВИВЧЕННЯ МОВ, ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ ТЮРКСЬКИХ НАРОДІВ

Таїсія СИДОРЧУК

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Україна

Омелян Пріцак (1919–2006) увійшов в історію світового сходознавства як видатний тюрколог. Після завершення навчання зі спеціальності сходознавство у Львівському університеті (1936–1940), в аспірантурі Української академії наук у Агатангела Кримського (1940), Берлінському університеті (1943–1945) та у Ґеттінґенському університеті і захисту докторської дисертації (1946–1948), вчений працював доцентом, згодом – професором алтайської філології, тюркології та історії Центральної Азії Гамбурзького (1952–1961), Вашингтонського/Сієтл (1961–1964), Гарвардського (1964–1990) університетів. Він є автором численних наукових праць (монографії, статті, рецензії) з алтайської компаративної та історичної